

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Янюка Івана Федоровича
«Діяльність кооперативного банку «Земля» у Східній Галичині
(1907–1939 рр.)», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду
Д 58.053.04 Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка на здобуття наукового ступеня кандидата
історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України**

У вітчизняних науковців зростає інтерес до вивчення діяльності економічних структур початку ХХ ст. – 1939 р. У цьому контексті важливе місце посідає діяльність парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля» у Східній Галичині (1907–1939 рр.) як невід’ємна частина господарського та економічного поступу українства.

Незважаючи на певні дослідження задекларованої проблематики, окремі аспекти її розвитку ще й досі залишаються недостатньо вивченими. Необхідність наукового аналізу даної теми обумовлена потребою дослідження діяльності кооперативного банку «Земля» у Східній Галичині (1907–1939 рр.)

Дисертаційна робота Янюка І. Ф. присвячена актуальній і маловивченій науковій проблемі. Вона є спробою комплексного і ґрунтового дослідження окресленої тематики у контексті процесів суспільно-економічного, зокрема кооперативного життя Східної Галичини зазначеного періоду.

Пошукувач переконливо обґрунтував актуальність і мету роботи, об’єкт і предмет дослідження, а також наукову новизну одержаних результатів. Всебічне й об’єктивне вивчення досліджуваної проблематики дає необхідний матеріал для узагальнень і висновків, скерованих на розкриття поставлених у дисертації завдань.

Підкреслимо, що важливе місце у роботі відведено характеристиці соціально-економічних умов, у яких засновано і функціонувало парцеляційне товариство (кооперативний банк) «Земля»; висвітленню чинників аграрної

сфери Східної Галичини, які у зазначений період впливали на умови існування інституції; дослідженню структури, особливостей управління та основних напрямів діяльності кооперативного банку «Земля»; визначенню його ролі та місця в українському економічному русі початку ХХ ст. – 1939 р. Власне така конструктивна складова кандидатської дисертації уможливила цілісний і системний аналіз обраної теми.

Дисертаційне дослідження ґрунтується на загальнонаукових принципах об'єктивізму, історизму, системності, світоглядного плюралізму та діалектичного розуміння історичного процесу. Основний принцип дослідження базується на пріоритеті документів. Методологічна концепція дослідження ґрунтується на застосуванні поєднання міждисциплінарних підходів і методів, запозичених з різних соціогуманітарних дисциплін.

Янюк І. Ф. володіє значним і різноплановим матеріалом. Він досконало дослідив історіографію проблеми, логічно класифікував усю наявну літературу, що безпосередньо чи опосередковано стосується теми. Автор ґрунтовно охарактеризував практично усі напрями української та польської історіографії з окреслених питань, критично й творчо оцінив науковий доробок попередників, починаючи від праць учасників тих подій, і закінчуючи роботами сучасних вчених.

Наукове дослідження здобувача спирається на широке й значне коло різноманітних видів джерел, зокрема це неопубліковані архівні джерела, українська мемуаристика, матеріали українськомовної та польськомовної періодики, польські статистичні матеріали, збірники радянських документів, а також електронні ресурси Енциклопедії історії України Інституту історії Національної академії наук України.

Варто наголосити на тому, що дисертаційне дослідження відзначається ґрунтовністю джерельної бази, що дало можливість автору висловити свою власну компетентну думку з приводу найбільш дискусійних аспектів досліджуваної проблеми. Ним введено до наукового вжитку невідомі й маловідомі, опубліковані та неопубліковані документи й матеріали, що дали

змогу узагальнити і систематизувати факти, події, явища та процеси тогочасного соціально-економічного розвитку Східної Галичини, з'ясувати роль і значення парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля» у господарському житті та економічному поступі українства.

Принагідно відзначимо, що дисертація складається з чотирьох розділів, які охоплюють найважливіші аспекти досліджуваної проблематики, що підпорядковано вивченню діяльності парцеляційного товариства кооперативного банку «Земля» у Східній Галичині (1907–1939 рр.)

Дисертант обґрунтовано підкреслює, що дослідження діяльності кооперативного банку «Земля» у Східній Галичині (1907–1939 рр.) є відповіддю на виклики, які стоять перед українським суспільством у контексті побудови та розвитку сучасних українських приватних сільськогосподарських і кредитних підприємств крізь призму неперервності економічних традицій нашого народу.

Дослідник справедливо наголошує, що діяльність кооперативного банку «Земля» мала певні недоліки. Усе ж, в умовах обмеженості земельного фонду для українських селян, кооператив справлявся зі своєю основною функцією – перерозподілом земельної власності на території Східної Галичини на користь українців. Окрім власне парцеляції земельних ділянок, в умовах тотального дефіциту капіталу серед українського аграрного середовища, інституція надавала дешеві кредити українським селянам, запобігаючи таким чином поширенню лихварства. Ще одним вагомим напрямом діяльності «Землі» упродовж її функціонування було акумулювання коштів на культурно-освітні потреби галицьких українців.

Цілком слушною є теза автора про те, що засновники парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля», окрім цієї інституції, брали активну участь і в інших фінансово-господарських проектах, які функціонували у цей період на території Східної Галичини та були дієвими засобами реалізації місії господарсько-економічного відродження українства.

. Загалом зроблені здобувачем висновки є всебічними і глибоко аргументованими, повністю впливають з цікавого і важливого у науковому плані фактичного матеріалу, поданого у розділах дисертації.

Список використаних джерел у роботі є достатнім для повноцінного та необхідного розкриття поставлених завдань, досягнення основної мети.

Результати дисертації Янюка І. Ф. будуть корисними під час розробки теоретичних питань дослідниками, які займаються проблемами господарсько-економічного життя. Нагромаджений матеріал свідчить про наявність широких можливостей для його використання на сучасному етапі національно-державного будівництва. Результати дослідження знайдуть своє місце у навчально-виховному процесі, під час розробки відповідних спецкурсів, навчально-методичних посібників, у науково-популярних, довідково-енциклопедичних виданнях, практичній викладацькій роботі.

Основні наукові положення сформульовані виважено і фахово, зі знанням досліджуваної проблеми, всебічно обґрунтовані, мають незаперечне значення. Автор відмінно володіє матеріалом. Порушені питання свідчать про фаховий теоретичний рівень підготовки наукового дослідження. Представлена до захисту кандидатська дисертація є значним і суттєвим внеском у історіографію досліджуваної проблеми, характеризується новацією та оригінальністю, виконана на високому науковому рівні.

Відзначаючи у цілому позитивні аспекти дисертаційного дослідження Янюка І. Ф., дозволимо висловити певні зауваження і побажання.

1. Хочеться підкреслити неабияку ретельність, увагу до деталей пошукувача, у результаті чого дисертаційна робота справляє позитивне враження скрупульозно вчитаного і відредагованого інтелектуального продукту. Тим не менше, внаслідок недогляду, у тексті зустрічаються деякі, переважно, пунктуаційні помилки.

2. Дисертація об'єктивно містить чимало спеціальних історичних та економічних термінів, які вимагають стислого наукового пояснення. Наприклад, комасація, ваучер, вексель, інтерпеляція, сервітути, бони,

асигнати, асигнації, брутто, секрутатор тощо. У цьому контексті важливо також з'ясувати, як автор наукової праці інтерпретує ті чи інші поняття.

3. На наш погляд, можна розвинути тезу про дійсні причини того, чому підтримана офіційним Віднем, довго виношувана ідея українських кооператорів щодо створення парцеляційного банку в Східній Галичині на початку ХХ ст., так і не була реалізована. Йдеться про непорозуміння у лавах галицько-української інтелігенції, зокрема, про конкуренцію між К. Левицьким і Є. Олесницьким, яка, за офіційною версією, носила «джентльменський» характер. Ось де криється причина чи не усіх проблем українців – у відсутності єдності. Цей епізод має служити уроком для сучасного покоління будівничих незалежної України (стор. 117).

4. Кандидатська дисертація закономірно насичена кількісними даними. Так, у одних випадках площа земельних наділів вказана у гектарах, в інших – у моргах. Проте, чи не варто було б подавати інформацію про площі земель, використовуючи єдину одиницю виміру.

Що стосується цін на землю, сум виплат тощо, то вони вказані у різних валютах: австрійських кронах, польських марках, доларах США, злотих. Звісно, це пояснюється тим, що у даний період у грошовому обігу Східної Галичини перебувало кілька валют. Однак, задля спрощення сприйняття статистичної інформації, можна створити порівняльну таблицю співвідношення валютних курсів і конвертованості окремих валют того часу.

5. Також у висновках дисертації автор, між іншим, зазначає, що до діяльності інституції долучився відомий адвокат і соратник Т. Войнаровського – Є. Олесницький. У той же час, в основній частині наукової роботи не знаходимо підтвердження цієї тези.

Проте висловлені критичні зауваження і побажання не знижують загалом високого рівня дисертаційного дослідження, не применшують його науковості. Дисертаційна праця Янюка І. Ф. є завершеною, самостійною й оригінальною роботою. Багатоплановість дослідження, нова постановка питань, порушені проблеми свідчать про високий науковий рівень підготовки

дисертації. Її автор логічно і послідовно викладає матеріал, робота читається доступно, сформульовані думки зрозумілі.

Вважаю, що дисертація Янюка Івана Федоровича «Діяльність кооперативного банку «Земля» у Східній Галичині (1907–1939 рр.)», подана до захисту в спеціалізовану вчену раду Д 58.053.04 Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук, засвідчує високий науковий потенціал дисертанта, а її автор заслуговує присудження йому наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

Офіційний опонент:

кандидат історичних наук, доцент

кафедри документознавства,

інформаційної діяльності та українознавства

Тернопільського національного

економічного університету

І. С. Марків

Марків
1. 0. 2024